

Л. Д. Березівська

**ЖУРНАЛ «РІДНА ШКОЛА» ЯК ДЖЕРЕЛО
ІСТОРІЇ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ: КОНЦЕПЦІЇ І ПРОЕКТИ
(1991–2002)**

У фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України зберігається колекція журналу «Рідна школа» (до 1991 р. «Радянська школа»), який бере початок від створеного в 1922 р. часопису «Шлях освіти». У різні періоди розвитку освіти (радянський, незалежної України) зазначене видання висвітлювало організаційно-змістові основи її реформування, зокрема нормативні документи або їх проекти, ідеї керівників освіти, науковців, учителів, громадськості щодо перспективних векторів розвитку української школи. Проаналізувавши крізь призму джерелознавства матеріали журналу «Рідна школа» першого десятиліття незалежної України, ми дійшли висновку, що часопис є цінним джерелом із різних проблем реформування загальної середньої освіти на макро- та мікроісторичному рівнях, відтворює еволюцію освіти й педагогічної науки в період становлення української державності [1]. Він відіграв важливу роль у консолідації освітніх, педагогічних і громадських сил довкола ідеї створення національної системи освіти на основі найкращого вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Редакція презентувала освітянській громадськості для обговорення проекти різних за характером і змістом авторських концепцій українських освітян і науковців, а саме: *колективні* (Концепція національної середньої загальноосвітньої школи НДІ педагогіки УРСР (С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований, 1990); Концепція української національної школи освітян Львівщини (І. О. Калинець та ін., 1990); Концепція української національної школи освітян Городенківського району Івано-Франківської області (О. Я. Юрковський та ін., 1991); Концепція інформатизації освіти (В. Ю. Биков, Я. І. Вовк, М. І. Жалдак, Н. В. Морзе, Ю. С. Рамський, І. І. Комісаров, М. Л. Смульсон, Ю. І. Мащбиць, В. І. Луговий, О. І. Ляшенко, В. Д. Руденко, А. Г. Олійник, А. Ю. Пилипчук, 1994); концепція «Школа розвитку» (А. В. Фурман, О. І. Калугін, 1994); Концепція креативної освіти у природничо-науковому ліцеї (А. І. Сологуб, 2000)), *індивідуальні* (О. І. Вишневський, 1990; О. В. Киричук, 1994 та ін.), а також *програми*: програма «Обдарованість» (Г. С. Сазоненко (керівник програми – директор Українського гуманітарного ліцею Національного університету імені Тараса Шевченка), П. П. Автомонов, В. І. Андрейцев, М. Ю. Зелінський, Л. Г. Коваль, Т. М. Зелінська, І. Г. Єрмаков, К. М. Бальоха, Л. М. Ващенко, 1996 та ін.) тощо. На сторінках журналу опубліковано й авторські *колективні та індивідуальні концепції виховання* (НДІ психології УРСР: О. В. Киричук Концепція виховання підростаючих поколінь суверенної України, 1990; І. Д. Бех Концепція виховання особистості, 1990; В. О. Моляко Концепція виховання творчої особистості, 1990); (МОН України, Інститут системних

досліджень освіти України: І. Д. Бех, Т. Б. Буяльська, В. М. Герасименко, Т. Д. Дем'янюк, А. Й. Капська, С. О. Кириленко, С. О. Ладивір, І. В. Мартинюк, С. О. Нікітчина, С. О. Свириденко, З. І. Снісар, Ю. І. Терещенко, П. М. Щербань, 1995); *авторські концепції навчання предметів* (Концепція шкільної хімічної освіти, Ю. Г. Шмуклер, 1991; Концепція шкільної практичної психології, А. М. Фурман, 1992; Підходи до концепції літературної освіти, О. Р. Мазуркевич, 1994; Концепція мовної освіти, О. М. Біляєв, М. С. Вашуленко, В. М. Плахотник, 1994; Концепція викладання суспільствознавчих дисциплін, В. Скиба, 1997 та ін.). Зазначені документи, як правило, відповідно до призначення є різними за побудовою, але переважно всі містять такі складники: структура, мета, зміст загальної середньої освіти, типи середніх навчальних закладів, принципи освіти й виховання, теоретичні та методичні аспекти навчання тих чи інших предметів тощо.

Здійснений джерелознавчий аналіз альтернативних до державних колективних та індивідуальних авторських концепцій або проектів концепцій розвитку загальної середньої освіти свідчить про підйом творчої думки освітян, відновлення в освітньому просторі національного, демократичного, гуманістичного принципів. Вважаємо, що здобуте історико-педагогічне знання сприятиме осмисленню організаційно-змістових основ реформування загальної середньої освіти; розкриттю маловідомих чи невідомих явищ і процесів, особливостей поступу педагогічної думки розглядуваного періоду; уведенню джерел до наукового обігу; інформаційному забезпеченню дослідження проблеми реформування загальної середньої освіти в незалежній Україні. Предметом подальших наукових студій можуть стати концепції та проекти документів щодо реформування загальної середньої освіти незалежної України крізь призму джерелознавства, які друкувалися на сторінках інших педагогічних журналів і газет окресленого періоду.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Джерельна основа історико-педагогічних досліджень як методологічна проблема / Л. Д. Березівська // Сучасні вимоги до організації та проведення історико-педагогічних досліджень : зб. матеріалів наук.-методолог. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.; літ. ред. Деревянко Т. М.]. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2017. – С. 6–7.